

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 6 oktober 2021¹

Mål C-385/20

**EL,
TP
mot
Caixabank SA**

(begäran om förhandsavgörande från Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona
(Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona, Spanien))

”Begäran om förhandsavgörande – Oskäligen villkor i konsumentavtal – Direktiv 93/13/EEG –
Låneavtal – Rättsligt förfarande för fastställande av att ett avtalsvillkor är oskäligt –
Förpliktande av näringsidkaren att ersätta rättegångskostnaderna –
Konsumentens ersättningsgilla rättegångskostnader – Tak som är tillämpligt på advokatarvoden
i förhållande till tvistens värde – Processuell autonomi – Effektivitetsprincipen”

I. Inledning

1. Genom förevarande begäran om förhandsavgörande har Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona, Spanien) hänskjutit två frågor till EU-domstolen avseende tolkningen av direktiv 93/13/EEG om oskäligen villkor i konsumentavtal.²

2. Begäran har framställts i ett mål mellan EL och TP, som båda är konsumenter, och Caixabank SA, som är ett finansinstitut. Målet rör de advokatarvoden som de förstnämnda har yrkat att den sistnämnda ska förpliktas att ersätta inom ramen för ett förfarande för fastställande av rättegångskostnaderna. Detta förfarande följer efter en dom i saken, i vilken det i enlighet med konsumenternas yrkanden fastslogs att avtalsvillkor i kreditavtalet mellan parterna var oskäligen, förordnades att de belopp som nämnda konsumenter felaktigt hade erlagt på basen av nämnda villkor skulle återbetalas och fastslogs att Caixabank skulle ersätta rättegångskostnaderna.

3. I detta sammanhang har den hänskjutande domstolen begärt att EU-domstolen ska klargöra huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, förpliktar medlemsstaterna att i sin nationella rätt, när det gäller tvistemål som avser oskäligen avtalsvillkor, föreskriva en rätt för de konsumenter som har vunnit ett mål att av den näringsidkare som har tappat målet få ersättning för samtliga rättegångskostnader som har uppkommit för dessa

¹ Originalspråk: franska.

² Rådets direktiv av den 5 april 1993 (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

förstnämnda, inbegripet kostnaderna för arvoden som konsumenterna fritt har kommit överens om med sina advokater,³ utan att det är möjligt för medlemsstaterna att fastställa vissa gränser för kostnaderna.

4. I det här förslaget till förhandsavgörande förklarar jag att medlemsstaterna inom ramen för sin processuella autonomi har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller att fastställa de regler om fördelning av rättegångskostnaderna som är tillämpliga i tvistemål angående oskäligen avtalsvillkor, inbegripet, vad gäller den vinnande partens advokatkostnader, ett tak i förhållande till tvistens värde. Enligt artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, krävs enligt min mening endast att dessa regler ger konsumenterna möjlighet att erhålla ersättning för ett rimligt belopp som står i proportion till de kostnader som vederbörande objektivt måste bära för att väcka en sådan talan. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida detta är fallet i det nationella målet.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Direktiv 93/13

5. I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäligen villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten ...”

6. Artikel 7.1 i detta direktiv har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

B. Spansk rätt

7. I spansk rätt fastställs reglerna om rättegångskostnader i tvistemål i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag 1/2000 om rättegången i tvistemål) av den 7 januari 2000 (BOE nr 7, 8 januari 2000, s. 575) (nedan kallad LEC).

8. I artikel 243 LEC föreskrivs följande:

”1. I alla slags mål och instanser ska rättegångskostnaderna fastställas av den justitiesekreterare som medverkat i målet, eller, i förekommande fall, av den justitiesekreterare som ansvarar för verkställigheten.

...

³ I det här förslaget till avgörande använder jag begreppet rättegångskostnader i vid mening, så att det inbegriper parternas advokatkostnader inom ramen för ett domstolsförfarande.

Justitiesekreteraren ska sänka de arvoden till advokater eller andra experter som inte regleras av en avgifts- eller arvodestaxa, när de yrkade arvodena överstiger den gräns som avses i artikel 394.3 och domstolen inte har bedömt att den part som förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna har förfarit på ett vårdslöst sätt.”

9. I artikel 251 LEC föreskrivs följande:

”Tvistens värde fastställs på grundval av det ekonomiska intresse som talan avser, vilket ska beräknas enligt följande regler:

1. Om ett visst bestämt penningbelopp yrkas ska tvistens värde utgöras av det beloppet, och om inget belopp har bestämts, inte ens relativt, ska talan anses avse ett obestämt belopp.

...

8. I mål som rör förekomst, giltighet eller verkan av en obligationsrätt, ska dess värde beräknas på grundval av den totala fordran, även om betalningen av den ska delas upp i avbetalningar. Detta värderingskriterium ska tillämpas i de mål som syftar till att skapa, ändra eller utsläcka en obligationsrätt eller personlig rätt, under förutsättning att ingen annan regel i denna artikel är tillämplig.”

10. I artikel 394 LEC föreskrivs följande:

”1. I mål som avser fastställsetalan ska den som tappar målet på alla punkter betala rättegångskostnaderna i första instans, såvida inte rätten – med i vederbörlig ordning angivande av skälen – anser att rättsläget eller sakomständigheterna är oklara i målet.

...

3. När den tappande parten i enlighet med punkt 1 i denna artikel förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna är han endast skyldig att betala, vad avser den ersättning som utgått till advokater eller andra experter som inte regleras av en avgifts- eller arvodestaxa, en summa som motsvarar högst en tredjedel av den summa som är föremål för tvisten, till var och en av de parter vars rättegångskostnader han är skyldig att ersätta. I detta sammanhang ska yrkanden vars värde inte kan uppskattas värderas till 18 000 euro, såvida inte domstolen förordnar annat på grund av målets komplicerade karaktär.

Bestämmelserna i föregående stycke är inte tillämpliga när domstolen bedömer att den part som förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna har förfarit på ett vårdslöst sätt.”

11. I artikel 411 LEC föreskrivs följande:

”Förändringar som inträffar efter att målet har påbörjats beträffande parternas hemvist, tvisteföremålets lokalisering eller föremålet för tvisten påverkar inte den sakliga eller den territoriella behörigheten, vilka ska fastställas på grundval av det som styrks när målet inleds.”

III. Målet vid den nationella domstolen, tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

12. Av begäran om förhandsavgörande och de yttranden som har inletts till domstolen framgår att EL och TP den 25 april 2008 ingick ett låneavtal med Caixabank avseende ett belopp om 159 000 euro. Avtalet innehöll ett antal villkor om flervaluta och lånet uttrycktes därför i japanska yen (JPY).

13. Den 10 oktober 2016 väckte EL och TP talan vid Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona) mot Caixabank och yrkade att villkoren om flervaluta skulle ogiltigförklaras på grund av att de var oskäligen, att det skulle göras en ny beräkning av det utestående lånebeloppet (varvid avtalet kvarstod i euro) och att banken skulle förpliktas att återbetala de belopp som de, på grundval av dessa villkor, felaktigt hade erlagt sedan avtalet ingicks.

14. I sin ansökan angav kärandena i det nationella målet att tvistens värde utgjordes av ett obestämt belopp. De gjorde gällande att även om lånebeloppet uppgick till 127 269,15 euro den dag då talan väcktes, måste detta återstående lånebelopp revideras vid en ogiltigförklaring av villkoren om flervaluta och justeras när samtliga de kostnader och avgifter som uppkommit på grund av dessa villkor väl blev kända. Tvistens värde fastställdes därefter som sådant i beslutet om att ta upp talan till prövning.

15. Genom dom av den 29 november 2018 biföll Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona) den talan som hade väckts av EL och TP. Den konstaterade att de angripna villkoren om flervaluta skulle ogiltigförklaras och förpliktade Caixabank att till konsumenterna återbetala de eventuella belopp som de hade erlagt och som översteg det som de skulle ha betalat om lånet redan från början hade uttryckts i euro, jämte lagstadgad ränta. Dessutom förpliktade nämnda domstol Caixabank att ersätta rättegångskostnaderna. Domen har vunnit laga kraft.

16. Inom ramen för det sekundära förfarandet för fastställande av rättegångskostnaderna ingav EL:s och TP:s advokat en ansökan till den behöriga justitiesekreteraren om ersättning för rättegångskostnaderna motsvarande ett belopp om 25 188,91 euro, inbegripet en redovisning av advokatarvoden om 19 007,89 euro. För att beräkna advokatarvodena utgick man i ansökan från ett belopp om 127 269,15 euro som värde för tvisten, det vill säga lånebeloppet den dag då talan väcktes.⁴

17. Caixabank bestred den yrkade ersättningen och hävdade att beloppet var för högt. Genom beslut av den 1 oktober 2019 biföll justitiesekreteraren bestridandet. Justitiesekreteraren ansåg bland annat att tvistens värde, enligt artiklarna 251 och 411 LEC, såsom de har tolkats av spanska domstolar, inte kan ändras i ett senare skede av förfarandet när det väl har fastställts i samband med att talan väcktes, och än mindre inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna. Eftersom det i beslutet om upptagande till prövning, i överensstämmelse med vad som hade angetts i ansökan, hade fastställts att tvisten hade ett obestämt värde, skulle det betraktas som sådant även vid fastställandet av rättegångskostnaderna. Värdet skulle följaktligen uppskattas till 30 000 euro med avseende på de ersättningsgilla advokatarvodena, i enlighet med de vägledande kriterier för fastställande av rättegångskostnaderna som utfärdats av advokatsamfundet i Barcelona. Dessutom kunde Caixabank enligt artikel 394.3 LEC endast förpliktas att ersätta kärandena i det nationella målet för advokatarvoden motsvarande högst en tredjedel av detta belopp.

⁴ Dessa uppgifter finns inte med i begäran om förhandsavgörande. De framgår av de yttranden som har inletts av EL och TP samt Caixabank (se punkt 23 nedan).

18. Kärandena i det nationella målet överklagade detta beslut. Mot denna bakgrund beslutade Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona), som var tveksam till huruvida artiklarna 251, 394.3 och 411 LEC såsom de har tolkats av de spanska domstolarna är förenliga med direktiv 93/13, att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Utgör artiklarna 6.1 och 7.1 i [direktiv 93/13] hinder för den tolkning av artiklarna 251, 394.3 och 411 [LEC] som görs i beslutet av den 1 oktober 2019, enligt vilken det belopp som är föremål för tvisten likställs med tvistens ekonomiska intresse, vilket ger upphov till en sänkning av det arvode som konsumenten har betalat till sin advokat, där grunden utgörs av ett fast belopp (18 000 euro) som enligt lag enbart fastställs för det belopp som inte kan uppskattas och inte för det obestämda beloppet, genom att konsumentens rättsliga och faktiska situation inte kan återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat, trots att en domstol har slagit fast att villkoret är oskäligt, och eftersom den inte undanröjer ett orimligt processuellt villkor som har samband med en begränsning av kostnaderna, ett undanröjande som skulle tillförsäkra konsumenten lämpliga och effektiva medel för att på ett legitimt sätt kunna utöva sina rättigheter?

2) Utgör artiklarna 6.1 och 7.1 i [direktiv 93/13] hinder för artikel 394.3 [LEC] i sig, och gör den sistnämnda artikeln det omöjligt eller orimligt svårt att vid domstol hävda de rättigheter som direktivet tillerkänner konsumenter, genom att den begränsning som den artikeln ålägger konsumenten, på så sätt att denne måste stå för en del av sina egna rättegångskostnader, medför att konsumentens rättsliga och faktiska situation inte kan återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat, trots att en domstol har slagit fast att villkoret är oskäligt, och eftersom den inte undanröjer ett orimligt processuellt villkor som har samband med en begränsning av kostnaderna, ett undanröjande som skulle tillförsäkra konsumenten lämpliga och effektiva medel för att på ett legitimt sätt kunna utöva sina rättigheter?”

19. Begäran om förhandsavgörande, som är daterad den 7 juli 2020, inkom till domstolen den 12 augusti samma år. Skriftliga yttranden har inkommit till domstolen från EL och TP, Caixabank, den spanska och den polska regeringen samt Europeiska kommissionen. Samtliga dessa, med undantag av den polska regeringen, svarade även skriftligen på de frågor som domstolen hade ställt den 11 maj 2021.

IV. Bedömning

A. Domstolens behörighet

20. Den spanska regeringen och Caixabank har hävdats att domstolen inte är behörig att avgöra de frågor som har ställts.

21. Jag anser att denna invändning ska ogillas. Även om det är riktigt att frågor som avser fastställandet av rättegångskostnaderna i tvistemål inte som sådana omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13, ska det erinras om att det nationella målet avser huruvida ett antal avtalsbestämmelser är oskäliga i den mening som avses i detta direktiv. Dessa processuella frågor har således uppkommit i ett mål som avser de rättigheter som konsumenterna har enligt nämnda direktiv. Inom denna ram rör det sig om att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktivet, jämförda med effektivitetsprincipen, utgör hinder för

de spanska reglerna om rättegångskostnader. Denna situation omfattas således av unionsrätten och de frågor som har ställts avser tolkningen av den. Det är därför uppenbart att domstolen är behörig att avgöra dem.⁵

B. Upptagande till prövning

22. Caixabank och den spanska regeringen har vidare gjort gällande att tolkningsfrågorna inte kan tas upp till prövning. Enligt dem innehåller begäran om förhandsavgörande *för det första* inte sådana uppgifter om de faktiska och rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att domstolen ska kunna ge ett användbart svar på de frågor som har ställts.

23. Begäran om förhandsavgörande innehåller visserligen inte någon uppgift om beloppet av de arvoden för vilka kärandenas advokat i det nationella målet har yrkat ersättning inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna och inte heller om huruvida detta belopp överstiger det tak som föreskrivs i artikel 394.3 LEC. Men förutom att dessa uppgifter framgår av yttrandena från parterna i det nationella målet är beskrivningen av de faktiska omständigheterna i begäran om förhandsavgörande, även om den är kortfattad, enligt min mening tillräcklig för att man ska kunna förstå vilka antaganden tolkningsfrågorna grundar sig på och för att domstolen ska kunna ge ett användbart svar på dem.

24. Caixabank har *för det andra* betonat att det finns en motsägelse mellan ordalydelsen i den första frågan och innehållet i begäran om förhandsavgörande. I denna fråga har den hänskjutande domstolen nämligen låtit förstå att beloppet om 18 000 euro, som anges i artikel 394.3 första stycket andra meningen LEC, har tagits som bas för beräkningen av EL:s och TP:s ersättningsgilla advokatarvoden, trots att det i begäran om förhandsavgörande anges att justitiesekreteraren i verkligheten utgick från det belopp om 30 000 euro som föreskrivs i de vägledande kriterier för fastställande av rättegångskostnaderna som utfärdats av advokatsamfundet i Barcelona.

25. Det förefaller som om begäran om förhandsavgörande faktiskt innehåller en motsägelse på denna punkt. I nämnda begäran förklaras för övrigt inte heller skälen till att beloppet om 30 000 euro har tillämpats i stället för det belopp som anges i artikel 394.3 LEC. Denna motsägelse är emellertid enligt min mening inte tillräcklig för att avvisa de frågor som har ställts. Domstolen ska nämligen ge ett allmänt svar på huruvida nationella regler om fastställande av rättegångskostnaderna i vilka det föreskrivs ett tak för de ersättningsgilla advokatarvodena i förhållande till tvistens värde är förenliga med unionsrätten, oberoende av det värde som faktiskt har fastställts i det nationella målet. Detta belopp är således inte avgörande för den begärda tolkningen.

26. Caixabank och den spanska regeringen har *för det tredje* gjort gällande att begäran om förhandsavgörande innehåller ostyrkta och till och med felaktiga påståenden. Särskilt låter den hänskjutande domstolen i denna begäran förstå att kärandena i det nationella målet har betalat, eller åtminstone kommer att behöva betala, de arvoden i deras helhet för vilka deras advokat har yrkat ersättning inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna, men utan att detta påstående styrkts och trots att det av uppgifter i handlingarna framgår att så inte är fallet. Av

⁵ Se, analogt, dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 45) (nedan kallad domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria). Även om domstolen i dom av den 27 mars 2014, Torralbo Marcos (C-265/13, EU:C:2014:187), och dom av den 8 december 2016, Eurosaneamientos m.fl. (C-532/15 och C-538/15, EU:C:2016:932), vilka Caixabank och den spanska regeringen har hänvisat till, konstaterade att den inte var behörig att svara på frågor om nationella processuella regler förenlighet med unionsrätten, berodde detta på att dessa frågor hade ställts inom ramen för mål som inte avsåg rättigheter som följer av unionsrätten.

samma skäl är de ställda frågorna hypotetiska. Det råder ingen tvekan om den omständigheten att kärandena i det nationella målet i enlighet med de spanska reglerna om rättegångskostnader kommer att erhålla ersättning från Caixabank för alla de rättegångskostnader som har uppkommit för dem.⁶

27. Det räcker härvid att erinra om att i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF är den nationella domstolen ensam behörig att bedöma de faktiska omständigheterna i målet. EU-domstolen är endast behörig att tolka en unionsrättsakt på grundval av de uppgifter om de faktiska omständigheterna som har lämnats av den nationella domstolen.⁷ Caixabank och den spanska regeringen kan således inte vid EU-domstolen ifrågasätta den premiss avseende de faktiska omständigheterna som den hänskjutande domstolen har utgått från i sina frågor, enligt vilken kärandena i det nationella målet har betalat de arvoden för vilka deras advokat har yrkat ersättning eller åtminstone kommer att göra det, i den mån dessa arvoden inte kan övervältras på svaranden i det nationella målet.

28. Den spanska regeringen har *slutligen* specifikt invänt mot att den första frågan kan tas upp till prövning, i den mån den avser principen om *perpetuatio jurisdictionis*, vilken fastställs i artikel 411 LEC, och har åberopat flera omständigheter som enligt min mening avser sakfrågan.⁸ Även om dessa omständigheter kan beaktas när det gäller att svara på den första frågan saknar de följaktligen relevans när det gäller att bedöma huruvida denna fråga kan tas upp till prövning.⁹

C. Prövning i sak

29. Bakgrunden till förevarande mål utgörs av den för domstolen välkända problematiken¹⁰ med kreditavtal uttryckta i utländsk valuta som konsumenterna ingått med banker, bland annat spanska sådana.

30. I förevarande fall hade EL och TP ingått ett sådant låneavtal uttryckt i japanska yen med Caixabank. Dessa konsumenterna väckte emellertid en talan som syftade till fastställande av att villkoren om flervaluta i detta avtal var oskäligen, eftersom de innebar att de månatliga avbetalningarna indexerades efter kursen för denna valuta.

31. De tolkningsfrågor som har ställts av den hänskjutande domstolen avser inte huruvida de omtvistade avtalsvillkoren är förenliga med unionsrätten. Att de är oskäligen i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13 har nämnda domstol redan slagit fast i en dom som har vunnit laga kraft.¹¹ I nämnda dom fastslog den hänskjutande domstolen i enlighet med artikel 6.1 i samma

⁶ Av det avtal om arvoden som kärandena i det nationella målet har ingått med sin advokat framgår nämligen att dessa har kommit överens om fasta arvoden samt rörliga arvoden, vilka är tillämpliga i det fall att talan bifalls och banken förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Endast den fasta delen, motsvarande 1 200 euro (exklusive skatter), ska betalas av kärandena. Det rörliga arvodet ska advokaten däremot ta ut direkt från den erhållna ersättningen för rättegångskostnaderna. Beloppet 1 200 euro är lägre än det tak som föreskrivs i artikel 394.3 LEC och kommer gott och väl att täckas av det belopp som Caixabank godtar att betala som ersättning för rättegångskostnaderna.

⁷ Se, bland annat, dom av den 29 april 2021, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

⁸ Se, beträffande dessa omständigheter, punkterna 76 och 77 nedan.

⁹ Se, analogt, dom av den 4 oktober 1991, Society for the Protection of Unborn Children Ireland (C-159/90, EU:C:1991:378, punkt 15).

¹⁰ Se, bland annat, dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), dom av den 20 september 2017, Andriciuć m.fl. (C-186/16, EU:C:2017:703), och dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-609/19, EU:C:2021:469).

¹¹ I begäran om förhandsavgörande förklaras inte skälen till att de omtvistade villkoren konstaterades vara oskäligen. Av den spanska regeringens yttranden framgår dock att de spanska domstolarna gör en strikt prövning av denna typ av villkor om flervaluta och i allmänhet anser att de inte är tillräckligt transparenta för konsumenterna. Se, beträffande domstolens praxis rörande de krav på transparens som är tillämpliga på liknande villkor, dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-609/19, EU:C:2021:469, punkterna 40–57 och där angiven rättspraxis).

direktiv att dessa villkor inte var bindande (och konstaterade att de var ogiltiga i enlighet med spansk rätt), men upprätthöll i övrigt avtalets giltighet, varför euron blev den enda valutan för lånet.¹² Denna samma domstol förpliktade även Caixabank att till kärandena i det nationella målet återbetala eventuella belopp som dessa felaktigt hade erlagt på basen av nämnda villkor, vilket innebar en omberäkning av de månatliga avbetalningar som de skulle ha gjort om lånet redan från början hade uttryckts i euro och att det behövde fastställas vilket belopp denna bank hade tagit ut i avgifter och provisioner i samband med flervalutasystemet.

32. De tolkningsfrågor som har ställts i förevarande mål avser i stället frågan om de exakta rättegångskostnader, närmare bestämt advokatarvoden, som kärandena i det nationella målet enligt spansk rätt har rätt att få ersättning för från Caixabank vid utgången av ovannämnda förfarande.

33. I spansk lagstiftning föreskrivs att den tappande parten i ett tvistemål i princip ska förpliktas att ersätta de rättegångskostnader som har uppkommit för den vinnande parten, inbegripet dennes advokatarvoden.¹³ I förevarande fall förpliktades Caixabank således att ersätta de rättegångskostnader som hade uppkommit för EL och TP.

34. När ett beslut om vem som förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna väl har vunnit laga kraft fastställer och avpassar justitiesekreteraren vid den domstol vid vilken talan väcktes, som är behörig i frågan,¹⁴ inom ramen för ett förfarande för fastställande av rättegångskostnaderna det exakta belopp som den vinnande parten har rätt att erhålla som ersättning för sina rättegångskostnader, med beaktande av den arvodesredovisning som har ingetts av advokater, ombud eller andra experter samt omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt *tvistens värde*, men även med beaktande av det arbete som dessa faktiskt har utfört, den tid som har lagts på målet och dess komplexitet.

35. I första stycket första meningen i artikel 394.3 LEC föreskrivs dock att ett tak ska tillämpas bland annat för den vinnande partens advokatarvoden. Vad gäller dessa arvoden kan den part som förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, som mest, i princip¹⁵ endast åläggas att betala ett sammanlagt belopp motsvarande *högst en tredjedel av tvistens värde*. När advokatarvodena överstiger detta tak ska justitiesekreteraren normalt ”sänka” dessa arvoden.¹⁶

36. I artikel 251 LEC föreskrivs vidare att tvistens värde ska anges i ansökan, i förhållande till det ekonomiska intresse som talan representerar för käranden. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs att om ett bestämt belopp yrkas, ska tvistens värde motsvara detta belopp och att om ett bestämt belopp inte har angetts, inte ens relativt, ska tvistens värde anses utgöras av ett obestämt belopp.

37. I förevarande fall angav EL och TP ursprungligen i sin ansökan att tvistens värde utgjordes av ett obestämt belopp. I ansökan angav de att även om det ekonomiska intresse som talan representerade för dem motsvarade lånebeloppet den dag då ansökan ingavs (omkring 120 000 euro), skulle detta belopp revideras till följd av en ogiltigförklaring av de omtvistade villkoren om flervaluta. Det var följaktligen nödvändigt att invänta domen i sak för att veta det exakta värdet.

¹² Se, beträffande villkoren för ett sådant upprätthållande av avtalet, bland annat dom av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 40).

¹³ Se artikel 394.1 LEC.

¹⁴ Se artikel 243 LEC.

¹⁵ Se, i detta hänseende, punkt 67 nedan.

¹⁶ Se artikel 243 LEC.

Inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna angav kärandena i det nationella målet därefter detta samma värde för lånebeloppet med avseende på beräkningen av de ersättningsgilla advokatarvodena.

38. Enligt fast praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) kan tvistens värde enligt den processuella principen om *perpetuatio jurisdictionis*, vilken fastställs i artikel 411 LEC, inte ändras i ett senare skede av förfarandet när det, på basen av uppgifterna i ansökan, väl har fastställts i beslutet om upptagande till prövning, och än mindre inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna efter det att förfarandet avslutats. Denna praxis tillämpades av justitiesekreteraren i det nationella målet. Denne ansåg att tvistens värde oföränderligen skulle anses vara obestämt, inbegripet när det gällde att fastställa rättegångskostnaderna.¹⁷

39. Denna tolkning innebär att beloppet av de advokatarvoden för vilka kärandena i det nationella målet kan få ersättning från Caixabank begränsas. Enligt (åtminstone viss)¹⁸ spansk rättspraxis ska nämligen tvister vilkas värde är ”obestämt” likställas med tvister vilkas värde inte ”kan uppskattas” i den mening som avses i artikel 394.3 första stycket andra meningen LEC. I denna bestämmelse föreskrivs att med avseende på fastställandet av rättegångskostnaderna ska sådana tvister i princip¹⁹ värderas till 18 000 euro. Med tillämpning av det tak som föreskrivs i artikel 394.3 första stycket första meningen LEC kan den tappande parten följaktligen endast åläggas att ersätta advokatarvoden motsvarande högst en tredjedel av detta belopp, det vill säga 6 000 euro.

40. Det ska dock erinras om att det vägledande beloppet om 18 000 euro inte förefaller att ha tillämpats i förevarande fall. I stället fastställdes värdet till 30 000 euro.²⁰ Med tillämpning av det omtvistade taket kunde kärandena i det nationella målet således yrka högst 10 000 euro från Caixabank för advokatarvodena. Problemet är ändå det samma. Om en konsument och dennes advokat, såsom i det nationella målet, har kommit överens om ett arvode som överstiger nämnda tak (i förevarande fall omkring 26 000 euro), måste det belopp som överstiger taket betalas av konsumenten.

41. Vid EU-domstolen har EL och TP, med stöd av kommissionen, gjort gällande att ett sådant resultat är oförenligt med unionsrätten. Om en konsument skulle behöva bära hela eller en del av de rättegångskostnader som uppkommer för att i domstol göra gällande de rättigheter som följer av direktiv 93/13, inbegripet kostnaderna för de arvoden som överenskommits med dennes advokat, trots att vederbörande har vunnit målet i sak (eftersom den domstol vid vilken talan väcktes har konstaterat att det angripna avtalsvillkoret är oskäligt och har förpliktat näringsidkaren att återbetala de belopp som betalats in på basen av det villkoret), kan konsumentens rättsliga och faktiska situation inte återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat, såsom det krävs enligt artiklarna 6.1 och 7.1 i detta direktiv, såsom dessa har tolkats i domen i målet Gutiérrez Naranjo m.fl.²¹ Detta skulle även hindra konsumenternas utövande av de rättigheter som de har enligt detta direktiv.

42. I detta sammanhang syftar den hänskjutande domstolens andra fråga, som ska behandlas först, till att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, utgör hinder för nationell lagstiftning, såsom artikel 394.3 LEC, i vilken det

¹⁷ Se punkterna 16 och 17 ovan.

¹⁸ Detta har bestritts av EL och TP (se punkt 74 nedan).

¹⁹ Förutsatt att domstolen i fråga inte fastställer något annat på grund av målets komplexitet.

²⁰ Se punkterna 24 och 25 ovan.

²¹ Dom av den 21 december 2016 (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 61 och 62) (nedan kallad domen i målet Gutiérrez Naranjo).

föreskrivs att det vid fastställandet av de rättegångskostnader som har uppkommit för parterna i en tvist om huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt ska tillämpas ett tak avseende de advokatarvodena för vilka en konsument som har vunnit målet kan få ersättning från den näringsidkare som förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna, i förhållande till tvistens värde. I avsnitt 1 nedan förklarar jag varför så i princip inte är fallet.

43. Genom den första frågan, som ska behandlas därefter, vill den hänskjutande domstolen vidare få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för en tolkning av artiklarna 251, 394.3 och 411 LEC, enligt vilken tvistens värde inte längre kan ändras i samband med fastställandet av rättegångskostnaderna, om en konsument i sin ansökan har angett att det utgörs av ett obestämt belopp, och enligt vilken tvister vilkas värde är obestämt ska värderas till 18 000 euro (eller snarare, i förevarande fall, 30 000 euro) vid beräkningen av de ersättningsgilla advokatarvodena. I avsnitt 2 nedan anger jag skälen till att jag, med förbehåll för vissa kontroller som den hänskjutande domstolen ska utföra, anser att så inte är fallet.

1. Den omständigheten att unionsrätten i princip inte utgör hinder för nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs ett tak för konsumentens ersättningsgilla rättegångskostnader (den andra frågan)

44. Som den polska regeringen har betonat vill den hänskjutande domstolen genom sin andra fråga, såsom den har omformulerats i punkt 42 ovan, få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ålägger medlemsstaterna att föreskriva att en konsument som har vunnit ett mål angående fastställande av ett avtalsvillkor är oskäligt har rätt att erhålla ersättning från näringsidkaren för samtliga de rättegångskostnader som har uppkommit för konsumenten inom ramen för detta mål.

45. I motsats till EL och TP, och i likhet med den spanska och den polska regeringen, anser jag att så inte är fallet.

46. För *det första* anser jag inte att den tolkning av artikel 6.1 i direktiv 93/13 som domstolen gjorde i domen i målet Gutiérrez Naranjo som sådan svarar på denna fråga.

47. Det ska härvid erinras om att i nämnda artikel 6.1 fastställs som mål att oskäligen villkor som används i avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument inte ska vara bindande för konsumenten. I domen i målet Gutiérrez Naranjo preciserade domstolen att ett oskäligt villkor enligt denna bestämmelse ”i princip ska anses inte ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten”. En domstols fastställande av att ett avtalsvillkor är oskäligt ”ska följaktligen i princip innebära att konsumentens rättsliga och faktiska situation ska återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat”.²²

48. På basen av sistnämnda påstående drog domstolen av denna samma artikel 6.1 slutsatsen att konsumenterna har rätt till gottgörelse (*remedy*), nämligen en rätt till återbetalning av eventuella belopp som felaktigt har erlagts på basen av ett oskäligt avtalsvillkor, och detta för att de verkningar som i strid med det mål som fastställs i denna bestämmelse redan har uppkommit av ett sådant avtalsvillkor ska kunna undanröjas retroaktivt, i den mån det är möjligt.²³

²² Domen i målet Gutiérrez Naranjo (punkt 61).

²³ Se domen i målet Gutiérrez Naranjo (punkt 62: ”den nationella domstolens skyldighet att underlåta att tillämpa ett oskäligt avtalsvillkor enligt vilket belopp ska erläggas som visat sig vara felaktiga, [medför i princip] avtalets återgång såvitt avser dessa belopp”).

49. I förevarande fall har kärandena i det nationella målet med framgång gjort gällande denna rättighet vid domstol. De verkningar som redan har uppkommit genom de omtvistade villkoren om flervaluta ska enligt en lagakraftvunnen dom från den hänskjutande domstolen undanröjas retroaktivt av Caixabank. På rättslig nivå har konsumenternas rättsliga och faktiska situation således i den mening som EU-domstolen avsåg återställts till den situation som de hade befunnit sig i om nämnda avtalsvillkor inte hade förelegat.

50. Frågan om den gottgörelse som konsumenterna har erhållit vad gäller saken kan däremot inte blandas samman med frågan om fastställande av de rättegångskostnader som har uppkommit för dem i samband med det rättsliga förfarandet, vilken inte regleras i artikel 6.1 i direktiv 93/13.

51. Reglerna om fastställande av rättegångskostnaderna i tvistemål utgör nämligen processuella regler. När de tillämpas i ett mål där en konsument har väckt en talan som syftar till fastställande av att ett avtalsvillkor är oskäligt i den mening som avses i direktiv 93/13, ingår dessa regler, för att använda standardformuleringen, bland ”de processuella regler som gäller för talan som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter som enskilda har till följd av unionsrätten”.²⁴ I avsaknad av en harmonisering av unionsrätten omfattas sådana processuella regler enligt domstolens fasta praxis, såsom den spanska och den polska regeringen har betonat, av *medlemsstaternas processuella autonomi*, dock under förutsättning att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen iakttas.²⁵

52. Det ska i detta sammanhang för det andra erinras om att som den polska regeringen har påpekat utgör effektivitetsprincipen (som är den enda princip som det har hänvisats till i förevarande mål²⁶) i allmänhet inte, i princip, hinder för att en konsument bär vissa rättegångskostnader, när vederbörande har väckt en talan som syftar till fastställande av att ett avtalsvillkor är oskäligt. Kostnaderna för förfarandet får emellertid inte vara så höga att det ”i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt” för konsumenten att utöva de rättigheter som följer av direktiv 93/13. Denna princip utgör med andra ord hinder för att kostnaden för en sådan talan blir oöverkomlig för konsumenten.²⁷

53. Den omständigheten att det krävs biträde av en advokat för att väcka talan, vilket förefaller att vara fallet i Spanien, och att konsumenten måste bära åtminstone en del av kostnaderna för advokatarvodena strider inte i sig mot effektivitetsprincipen.²⁸ Eftersom dessa arvoden emellertid i allmänhet utgör en betydande del av de kostnader som uppkommer inom ramen för ett rättsligt förfarande,²⁹ skulle det allvarligt kunna avskräcka från att väcka talan om en konsument, i det fallet att vederbörande vinner målet, endast kunde övervältra en liten del, eller inget alls, av nämnda

²⁴ Se, bland annat, domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (punkterna 83 och 95 och där angiven rättspraxis).

²⁵ Se, bland annat, domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (punkterna 83 och 95 och där angiven rättspraxis).

²⁶ I frågorna till domstolen har det inte hänvisats till likvärdighetsprincipen. Domstolen innehar i vart fall inga uppgifter som kan föranleda tvivel om att artikel 394.3 LEC är förenlig med denna princip. Enligt de uppgifter som Caixabank och den spanska regeringen har tillhandahållit är denna bestämmelse utan åtskillnad tillämplig på förfaranden som avser de rättigheter som följer av unionsrätten och förfaranden som avser de rättigheter som följer av nationell rätt. Se, för ett liknande resonemang, domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (punkt 96).

²⁷ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 december 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 41), dom av den 12 februari 2015, Baczó och Viznyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, punkterna 50, 52 och 53), och dom av den 3 april 2019, Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 54). Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Mengozzi i målet Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:532, punkterna 35, 36 och 56).

²⁸ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 februari 2015, Baczó och Viznyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, punkterna 54 och 55).

²⁹ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, punkt 22).

arvoden på näringsidkaren.³⁰ Advokatkostnaderna skulle då i många situationer, på grund av de taxor som tillämpas och i förhållande till det som konsumenten skulle vinna i målet, kunna bli en alltför hög kostnad som skulle göra det orimligt svårt för konsumenten att utöva de rättigheter som vederbörande har enligt direktiv 93/13.³¹

54. Av detta följer enligt min mening att en konsument som har vunnit en talan vid domstol inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna måste kunna få ersättning från den näringsidkare som har tappat målet, inte för hela det arvode som har överenskommits med konsumentens advokat, men för *ett rimligt och proportionerligt belopp* i förhållande till de kostnader som konsumenten objektivt måste bära för att väcka en sådan talan, det vill säga ett belopp som är tillräckligt för att mildra den avskräckande effekt som nämnda arvoden kan ha. Som Caixabank har betonat kan konsumenterna i annat fall inom ramen för ett sådant förfarande kräva ersättning för arvoden som fritt överenskommits med deras advokat och som överstiger eller till och med vida överstiger det som var objektivt nödvändigt.³²

55. Inom ramen för sin processuella autonomi har medlemsstaterna ett stort utrymme för skönsmässig bedömning i detta hänseende. De kan i princip säkerställa att det ovan angivna kravet iakttas i de nationella reglerna för fastställande av rättegångskostnaderna. Som den polska regeringen har betonat i sina yttranden uppvisar dessa regler skillnader, eftersom det inte har skett någon harmonisering på unionsnivå inom detta område: i vissa föreskrivs att den tappande parten ska ersätta den vinnande partens samtliga advokatarvoden, i andra, där de spanska reglerna ingår, föreskrivs att den vinnande parten endast kan få ersättning för en del av advokatarvodena.³³ Dessa olika regler är förenliga med effektivitetsprincipen, förutsatt att – ska det upprepas – de ger konsumenten möjlighet att som ersättning för kostnaderna för advokatarvoden erhålla ett rimligt och proportionerligt belopp från näringsidkaren.

56. I motsats till EL och TP, och i likhet med Caixabank och den spanska regeringen, anser jag inte att denna tolkning påverkas av domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria.

57. I den domen fastslog domstolen att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, utgör hinder för ”lagregler som gör det möjligt att låta konsumenten stå för en del av rättegångskostnaderna, beroende på storleken på de felaktigt erlagda belopp som betalas åter till konsumenten med anledning av att ett avtalsvillkor förklarats vara ogiltigt såsom varande oskäligt”. Enligt domstolen utgör sådana regler rörande rättegångskostnaderna ett väsentligt hinder som kan avhålla konsumenten från att vid domstol väcka talan om fastställande av att ett avtalsvillkor är oskäligt.³⁴

³⁰ Caixabank har i sina yttranden insisterat på den omständigheten att de arvoden som advokaterna har yrkat inom ramen för förfarandet för fastställande av rättegångskostnaderna inte nödvändigtvis motsvarar de som har fakturerats deras klienter, och har ännu en gång gjort gällande att de arvoden som kärandena i det nationella målet i förevarande fall ska betala är mycket lägre än de som har yrkats av deras advokat (se fotnot 5 ovan). Tolkningsfrågorna syftar således inte till att försvara konsumenternas intresse av att inte bära några rättegångskostnader, utan deras advokaters intresse av att yrka högre arvoden. Jag anser dock att det finns ett uppenbart samband mellan dessa båda aspekter.

³¹ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 september 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 68), och, analogt, förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, punkt 68). Domstolen har för övrigt redan påpekat att ”[i] tvister om mindre värden kan advokatarvodet överstiga värdet på det som tvisten gäller, vilket kan avskräcka konsumenten från att försvara sig mot tillämpningen av ett oskäligt villkor” (se, bland annat, dom av den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores, C-240/98 till C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 26).

³² Se, förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, punkterna 53, 65 och 66).

³³ Se, för en närmare analys av de olika regler om rättegångskostnader som gäller i medlemsstaterna, <https://e-justice.europa.eu/37/FR/costs?init=true>.

³⁴ Se domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (punkterna 96, 98 och 99).

58. Det mål som gav upphov till den domen avsåg mer konkret artikel 394.1 och 394.2 LEC. Medan det i den första punkten föreskrivs att den tappande parten ska bära den vinnande partens rättegångskostnader, föreskrivs i den andra punkten att i det fallet att endera partens yrkanden delvis bifalls eller att parternas respektive yrkanden ogillas, ska vardera parten i princip bära sina rättegångskostnader och bära hälften av de gemensamma kostnaderna. När en konsument inom ramen för en och samma talan har yrkat att ett avtalsvillkor ska ogiltigförklaras och att belopp som felaktigt erlagts på basen av avtalsvillkoret i fråga ska återbetalas, ska näringsidkaren enligt dessa regler i princip inte förpliktas att bära samtliga rättegångskostnader, om det första yrkandet bifalls, men det belopp som yrkats genom det andra yrkandet inte motsvarar de belopp som denna konsument faktiskt har rätt till.³⁵ Det var denna regel om fördelningen av rättegångskostnaderna som domstolen ansåg stred mot unionsrätten.

59. Jag har dock vissa förbehåll mot denna tolkning. Enligt min mening utgör den regel enligt vilken vardera parten ska bära sina egna rättegångskostnader när vissa yrkanden har bifallits och andra har ogillats en skälighetsregel, som ofta föreskrivs i medlemsstaternas nationella rätt (liksom i domstolens rättegångsregler³⁶) och som inte gör att det ”i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt” för konsumenten att utöva de rättigheter som följer av direktiv 93/13. Om en del av konsumentens yrkanden ogillas och den nationella domstolen har tillämpat unionsrätten korrekt, vid behov genom att ex officio konstatera att avtalsvillkor är oskäliga, kan jag inte se något hinder för att rättegångskostnaderna ska fördelas mellan parterna.

60. För det fallet att domstolen inte skulle instämma i min åsikt ska det betonas att domen i målet Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria i vart fall avsåg en regel om *fördelningen av rättegångskostnaderna* mellan parterna. Domstolen uttalade sig däremot inte om den fråga som avses i förevarande mål, vilken rör *det exakta kostnadsbelopp* och särskilt de advokatarvoden som en konsument som har vunnit målet kan övervältra på en näringsidkare som har förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna. Av den domen kan man därför inte sluta sig till att konsumenten inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna måste kunna få ersättning för samtliga de arvoden som vederbörande har kommit överens om med sin advokat.

61. Mot bakgrund av det ovan anförda är sådana nationella regler som artikel 394.3 första stycket första meningen LEC, i vilken det föreskrivs ett tak för de advokatarvoden som en konsument som vunnit målet kan övervältra på en näringsidkare som har förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna, i princip förenliga med effektivitetsprincipen. Sådana regler går inte i sig utöver det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har inom ramen för sin processuella autonomi.

62. Som den spanska regeringen har gjort gällande möjliggör ett sådant tak en viss standardisering av vad som utgör ett rimligt och proportionerligt belopp för de ersättningsgiltiga rättegångskostnaderna i förhållande till tvistens värde och/eller typen av tvist, genom att utesluta ersättning för osedvanligt höga advokatarvoden.³⁷

³⁵ Se domen Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (punkt 94).

³⁶ Se, för ett liknande resonemang, artikel 138.2 i domstolens rättegångsregler.

³⁷ Se, analogt, dom av den 28 juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, punkt 25). När det gäller att avgöra vilka kostnader som är nödvändiga för att en konsument ska kunna utöva sin rätt till försvar anser jag i likhet med den polska regeringen att de nationella myndigheterna i princip är bäst skickade att tillsammans med jurister och övriga berörda personer bestämma kostnaden för mål som är av en viss typ eller har ett visst värde (se, analogt, förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:201, punkterna 73 och 75).

63. Vad gäller effektivitetsprincipen ska det dessutom erinras om att det av domstolens fasta praxis framgår att varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten ska bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet vid nationella domstolar och andra myndigheter betraktat som en helhet samt förfarandets förlopp och särdrag. Härvidlag ska det, i förekommande fall, tas hänsyn till de principer som utgör grunden för det nationella rättssystemet, såsom rättssäkerhetsprincipen eller skyddet av rätten till försvar.³⁸

64. *Till att börja med* ska det påpekas att rättssäkerhetsprincipen talar för ett tak av det slag som föreskrivs i artikel 394.3 första stycket första meningen LEC. Regler om rättegångskostnader måste nämligen, i den mån det är möjligt, vara enkla och deras resultat måste vara förutsebara.³⁹ I detta hänseende bidrar, som den spanska regeringen har gjort gällande, detta tak till förutsebarheten i de rättegångskostnader som parterna i tvisten kan komma att behöva bära.

65. Ett tak för de ersättningsgilla rättegångskostnaderna föranleder *vidare*, såsom den spanska och den polska regeringen har gjort gällande, parterna i ett rättsligt förfarande att göra en avvägning mellan det som de kan vinna och den risk som de tar genom att inleda en process, vilket främjar skyddet av rätten till försvar. Enligt detta synsätt utgör ett sådant tak ett skydd för konsumenten. Om konsumenten i avsaknad av ett sådant tak löpte risk⁴⁰ att behöva bära näringsidkarens samtliga advokatarvoden (som kan vara mycket höga) i det fallet att denne skulle vinna målet, skulle detta allvarligt kunna avskräcka konsumenten från att väcka talan.⁴¹ Sett ur denna synvinkel har en bestämmelse som artikel 394.3 LEC inte en avskräckande verkan, utan uppmuntrar snarare konsumenten att göra gällande sina rättigheter vid domstol.

66. *Slutligen* ska, som Caixabank har gjort gällande, hänsyn tas till de mekanismer som föreskrivs i den nationella lagstiftningen och som syftar till att mildra konsumentens eventuella ekonomiska svårigheter, såsom erhållandet av rättshjälp, som kan göra det möjligt att täcka de advokatarvoden som konsumenten i förekommande fall ska betala när rättegångskostnaderna har fastställts.⁴²

67. *För övrigt* utgör det tak som föreskrivs i artikel 394.3 första stycket första meningen LEC, såsom den spanska regeringen har gjort gällande, inte en absolut gräns i förevarande fall. Det kan undanröjas, åtminstone om den nationella domstolen konstaterar att den part som förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna har förfarit på ett vårdslöst sätt.⁴³

³⁸ Se, bland annat, dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-776/19 till C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

³⁹ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2015, Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:655, punkt 61), samt, analogt, dom av den 13 februari 2014, kommissionen/Förenade kungariket (C-530/11, EU:C:2014:67, punkterna 54 och 58), och dom av den 17 oktober 2018, Klohn (C-167/17, EU:C:2018:833, punkt 70).

⁴⁰ Det kan naturligtvis inte i namn av konsumentskyddet krävas att ett tak för de ersättningsgilla rättegångskostnaderna inte ska tillämpas om konsumenten vinner målet, men ska tillämpas när det gäller näringsidkaren. En sådan tolkning skulle utgöra ett åsidosättande av principen om parternas likställdhet i processen och är följaktligen oförenlig med artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Se beträffande denna princip, bland annat, dom av den 30 juni 2016, Toma och Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, punkterna 36 och 47).

⁴¹ Se, analogt, förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, punkterna 67 och 68).

⁴² Se, bland annat, dom av den 5 december 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 42), och dom av den 12 februari 2015, Baczó och Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, punkt 55).

⁴³ Såsom föreskrivs i artikel 394.3 andra stycket LEC. Den spanska regeringen har hävdatt att enligt de spanska domstolarnas praxis kan det omtvistade taket även undanröjas om justitiesekreteraren eller den domare som har att avgöra målet konstaterar att tvisten är särskilt komplicerad. Detta påstående har bestritts av kommissionen, enligt vilken tvistens komplexitet endast kan beaktas inom gränsen för detta tak. Hur det än må vara med detta är denna fråga enligt min mening inte avgörande för att svara på de frågor som ställs.

68. *Efter denna precisering* ska det i överensstämmelse med det som jag förklarat i punkt 54 ovan påpekas att effektivitetsprincipen utgör hinder för nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs ett tak för de rättegångskostnader som den vinnande parten kan få ersättning för, om detta tak är så lågt att en konsument i allmänhet inte kan erhålla ersättning med ett rimligt belopp som står i proportion till de kostnader som konsumenten objektivt måste bära för att väcka en talan vid domstol.⁴⁴

69. Förutom att ett sådant tak skulle riskera att allvarligt avskräcka konsumenterna från att göra gällande sina rättigheter anser jag nämligen att den avskräckande verkan som enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13, jämförd med artikel 7.1 i samma direktiv, åsyftas genom fastställandet av att avtalsvillkor är oskäligen, såsom EL och TP samt kommissionen har gjort gällande, avsevärt skulle minska för det fall en näringsidkare inom ramen för en sådan talan endast skulle behöva bära en obetydlig del av de advokatkostnader som uppkommit för konsumenten.⁴⁵

70. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara den andra frågan så, att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, inte utgör hinder för nationell lagstiftning i vilken det inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna i ett mål avseende ett oskäligt avtalsvillkor föreskrivs ett tak som är tillämpligt på de advokatarvoden för vilka en konsument som har vunnit målet kan få ersättning från den näringsidkare som har förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna, förutsatt att detta tak ger konsumenten möjlighet att erhålla ersättning för ett rimligt belopp som står i proportion till de kostnader som denne objektivt måste bära för att väcka talan.

2. Reglerna för fastställande av tvistens värde i syfte att beräkna konsumentens ersättningsgilla rättegångskostnader (den första frågan)

71. Det ska erinras om att den hänskjutande domstolens första fråga, såsom den återges i punkt 43 ovan, avser de regler för fastställande av tvistens värde som föreskrivs i spansk processuell rätt. Det ska inledningsvis betonas att domstolen är behörig att pröva sådana regler, som är särskilt tekniska, endast i den mån nämnda värde utgör en grund för beräkningen av de rättegångskostnader för vilka konsumenten kan få ersättning i det fall att denne vinner målet⁴⁶ (särskilt med beaktande av det tak som fastställs i artikel 394.3 första stycket första meningen LEC) och detta samma värde därigenom påverkar de kostnader som konsumenten kan behöva bära för att vid domstol utöva de rättigheter som följer av direktiv 93/13.

72. I förevarande mål måste domstolen således försäkra sig om att inte, vilket parterna i det nationella målet försöker förmå den att göra, gå in på den närmare beräkningen av tvistens värde enligt bestämmelserna i spansk rätt eller rent av pröva frågor som uteslutande omfattas av spansk

⁴⁴ Se, analogt, dom av den 28 juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, punkterna 26, 29, 30 och 32).

⁴⁵ Se, analogt, domen i målet Gutiérrez Naranjo (punkt 63), och dom av den 28 juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, punkt 27).

⁴⁶ Som den hänskjutande domstolen har preciserat är tvistens värde en uppgift som påverkar andra processuella frågor, såsom förfarandets art och tillgängliga rättsmedel.

rätt. Domstolen ska i stället begränsa sig till att pröva dessa regler mot bakgrund av effektivitetsprincipen⁴⁷ med beaktande av de stora linjer avseende konsumenternas rättegångskostnader som jag har dragit upp ovan som svar på den första frågan.

73. Vad gäller den omständigheten att tvistens värde enligt artiklarna 253 och 411 LEC, såsom de har tolkats av de spanska domstolarna, ska fastställas vid förfarandets inledande utifrån de uppgifter som konsumenten har lämnat i sin ansökan och inte längre kan ändras i ett senare skede av förfarandet, och än mindre i samband med fastställandet av rättegångskostnaderna, ska nedanstående påpekanden göras.

74. Det ska *till att börja med* betonas att även om EL och TP har gjort gällande att det existerar en avvikande nationell rättspraxis enligt vilken de ersättningsgilla rättegångskostnaderna enligt spansk rätt i själva verket alltid ska beräknas på basen av det verkliga ekonomiska värde som talan har för konsumenten, oberoende av det värde för tvisten som har fastställts inom ramen för förfarandet i sak, ankommer det inte på domstolen att avgöra kontroverser om nationell rättspraxis. Domstolen ska besvara den fråga som har ställts utifrån de förklaringar som i detta hänseende har getts i begäran om förhandsavgörande.⁴⁸

75. Det ska *vidare* erinras om att som det anges i punkt 63 ovan ska varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse strider mot effektivitetsprincipen bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet vid nationella domstolar och andra myndigheter betraktat som en helhet samt förfarandets förlopp och särdrag samt, inom denna ram, de principer som utgör grunden för det nationella rättssystemet.

76. Caixabank och den spanska regeringen har härvid gjort gällande att principen om *perpetuatio jurisdictionis*, som fastställs i artikel 411 LEC, motiveras bland annat av överväganden som avser rättssäkerheten. Rättssäkerheten innebär att parterna, inbegripet näringsidkaren, redan från förfarandets början måste kunna känna till den potentiella ekonomiska kostnaden för en tvist och den ekonomiska belastning som den kan förväntas innebära.⁴⁹ De enskilda kan då anpassa sitt beteende och särskilt sin processuella strategi i enlighet därmed. Dessa överväganden ska läggas till de som jag har anfört i punkt 64 ovan. Det förefaller mig således vara skäligt att tvistens värde ska fastställas i början av förfarandet och inte längre kan ändras i skedet för fastställande av rättegångskostnaderna.

77. *Slutligen* har Caixabank och den spanska regeringen angett att enligt spansk rätt är spanska domstolar behöriga att inom ramen för prövningen i sak och vid behov ex officio pröva det värde för tvisten som käranden har angett. Detta är, anser jag, en viktig punkt. Enligt min mening måste den nationella domstolen, eftersom konsumenten inte nödvändigtvis är medveten om sina rättigheter, göra ett faktiskt ingripande av det slag som upprepade gånger har framhållits i

⁴⁷ Det ska erinras om att det i frågorna till domstolen inte har hänvisats till likvärdighetsprincipen. EL och TP har dock vad gäller fastställandet av tvistens värde gjort gällande att förmånligare regler är tillämpliga vid förfaranden för utmätning av intecknad egendom, inom ramen för vilka det värde som fastställs för tvisten i allmänhet motsvarar lånebeloppet i fråga. Caixabank och kommissionen anser att denna typ av förfarande inte kan jämföras med ett sådant förfarande som avses i det nationella målet, vilket jag också är böjd att anse. I vart fall ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, som har direkt kunskap om de tillämpliga processuella reglerna, att avgöra huruvida respektive talan liknar varandra (se, bland annat, dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 77 och där angiven rättspraxis).

⁴⁸ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 april 2021, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 37).

⁴⁹ Se förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, punkterna 63 och 74).

domstolens praxis⁵⁰ genom att vid behov ex officio kontrollera att det värde som konsumenten har angett i sin ansökan motsvarar det ekonomiska intresse som tvisten faktiskt representerar för konsumenten. I det fallet att konsumenten har angett ett alltför lågt belopp, måste domstolen informera denne om de följder som detta kan ha för fastställandet av rättegångskostnaderna och med iakttagande av rätten till försvar tillåta att konsumenten korrigerar detta belopp.

78. Vad gäller den omständigheten att det anses att värdet av en sådan tvist som den som avses i det nationella målet, vilket i början av förfarandet har fastställts som "obestämt", inte kan uppskattas i den mening som avses i artikel 394.3 första stycket andra meningen LEC, vilket innebär att ett vägledande värde om 18 000 euro (eller snarare, i förevarande fall, 30 000 euro) tillämpas för att fastställa rättegångskostnaderna, är svaret enligt min mening enkelt.

79. Ett antal av de synpunkter som ingående har diskuterats vid domstolen saknar nämligen relevans för det svar som domstolen bör ge. Härvid kan *till att börja med* påpekas att parterna i det nationella målet inte är eniga om den nationella rättspraxisen avseende nämnda artikel 394.3. EL och TP har nämligen gjort gällande att enligt praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) utgörs tvister vilkas värde "inte kan uppskattas" endast av sådana tvister som inte har något förmögenhetsvärde, såsom talan om ogiltigförklaring av ett valförfarande. En tvist som har ett förmögenhetsvärde, men vilket helt enkelt inte har fastställts exakt redan från början, kan däremot inte anses utgöra en tvist vars värde inte kan uppskattas och omfattas följaktligen inte av denna bestämmelse, vilket har bestritts av Caixabank. Parterna i det nationella målet är *vidare* oeniga om metoden för att fastställa tvistens värde i ett sådant mål som det nationella målet. När avtalets giltighet har bestritts, om så endast delvis, ska man enligt EL och TP utgå från lånebeloppet i enlighet med artikel 251.8 LEC. Enligt Caixabank kan lånebeloppet inte beaktas vid fastställandet av värdet av en tvist i vilken talan har väckts av låntagaren, eftersom det utgör en fordran som banken innehar. I stället ska man i enlighet med artikel 251.1 i samma lag utgå från de belopp som felaktigt har erlagts av konsumenten och som konsumenten kräver återbetalning av. Parterna är *slutligen* oeniga om huruvida EL och TP, i förevarande fall, i sin ansökan åtminstone relativt kunde ange ett bestämt värde för tvisten.

80. Som jag har påpekat i punkt 74 ovan ankommer det dock inte på domstolen att avgöra kontroverser rörande rättspraxis om tolkningen av nationell rätt och det ankommer definitivt inte på den att avgöra vilket värde en sådan tvist som den i det nationella målet ska ha enligt spanska processuella regler. Det ankommer inte heller på den att avgöra huruvida EL och TP kunde ha angett ett bestämt värde i sin ansökan.

81. Även om detta är riktigt kräver effektivitetsprincipen, enligt min mening, oberoende av nationell rättspraxis och oavsett vilken metod som ska användas för att fastställa tvistens värde inför tillämpningen av de spanska reglerna om fastställande av rättegångskostnaderna, som jag angav som svar på den andra frågan, endast att dessa regler ger konsumenten möjlighet att som ersättning för advokatarvodena erhålla ett rimligt belopp från näringsidkaren som står i proportion till de kostnader som konsumenten objektivt måste bära för att väcka talan. I förevarande fall ankommer det på den hänskjutande domstolen att pröva om fastställandet av tvistens värde till 30 000 euro uppfyller detta krav, med beaktande av att det, med tillämpning av

⁵⁰ Se, bland annat, dom av den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores (C-240/98 till C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 27), dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 31), och dom av den 14 april 2016, Sales Sinués och Drame Ba (C-381/14 och C-385/14, EU:C:2016:252, punkt 23).

det tak som föreskrivs i artikel 394.3 första stycket första meningen LEC, innebär att kärandena i det nationella målet endast kan erhålla ersättning för advokatarvoden om högst 10 000 euro från Caixabank.⁵¹

82. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara den första frågan så att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken en tvists värde, som utgör grunden för beräkningen av de rättegångskostnader för vilka en konsument är berättigad till ersättning för det fall att vederbörande vunnit målet, ska fastställas i ansökan, utan att denna uppgift därefter kan ändras, och enligt vilken detta värde vad gäller vissa tvister fastställs till ett vägledande belopp, förutsatt att denna lagstiftning inte gör det omöjligt eller orimligt svårt för konsumenten att utöva de rättigheter som följer av detta direktiv. Det ankommer på den domstol vid vilken tvisten har anhängiggjorts att kontrollera, vid behov ex officio, att det värde som konsumenten har angett i sin ansökan motsvarar det ekonomiska intresse som tvisten faktiskt representerar för konsumenten.

V. Förslag till avgörande

83. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara tolkningsfrågorna från Juzgado de Primera Instancia no 49 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 49 i Barcelona, Spanien) på följande sätt:

- 1) Artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, jämförda med effektivitetsprincipen, ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell lagstiftning i vilken det inom ramen för fastställandet av rättegångskostnaderna i ett mål avseende ett oskäligt avtalsvillkor föreskrivs ett tak som är tillämpligt på de advokatarvoden för vilka en konsument som har vunnit målet kan få ersättning från den näringsidkare som har förpliktats att ersätta rättegångskostnaderna, förutsatt att detta tak ger konsumenten möjlighet att erhålla ersättning för ett rimligt belopp som står i proportion till de kostnader som denne objektivt måste bära för att väcka talan.
- 2) Artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen, ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken en tvists värde, som utgör grunden för beräkningen av de rättegångskostnader för vilka en konsument är berättigad till ersättning för det fall att vederbörande vunnit målet, ska fastställas i ansökan, utan att denna uppgift därefter kan ändras, och enligt vilken detta värde vad gäller vissa tvister fastställs till ett vägledande belopp, förutsatt att denna lagstiftning inte gör det omöjligt eller orimligt svårt för konsumenten att utöva de rättigheter som följer av detta direktiv. Det ankommer på den domstol vid vilken tvisten har anhängiggjorts att kontrollera, vid behov ex officio, att det värde som konsumenten har angett i sin ansökan motsvarar det ekonomiska intresse som tvisten faktiskt representerar för konsumenten.

⁵¹ Det ska härvid påpekas att den hänskjutande domstolen inte har förklarat på vilket sätt de mer än 25 000 euro som har yrkats av kärandenas advokat skulle utgöra ett rimligt och proportionerligt belopp. Av Caixabanks yttranden framgår tvärtom att advokatsamfundet i Barcelona i ett yttrande har ansett att det yrkade beloppet är alltför högt.